

afgesproken dat zij geen aparte wapenstilstand of vrede zouden sluiten; die afspraak werd neergelegd in een verdrag dat op 11 december '41 werd ondertekend. Vier dagen later, op de 15de, stelden de Japanners voor dat de drie mogendheden óók een overeenkomst zouden sluiten voor militaire samenwerking; de door de Japanners uitgewerkte tekst hield in dat Duitsland en Italië zich moeite zouden geven, het gehele gebied van de Middellandse Zee en het Midden-Oosten te veroveren, dat mogelijkerwijs een deel van de Japanse vloot naar de Atlantische Oceaan en een deel van de Duitse naar de *Pacific* zouden worden overgebracht en dat voorshands 70 graden Oosterlengte (zie kaart I op de pag.'s 4-5) de grens zou zijn tussen de Duits-Italiaanse en de Japanse operaties – die lijn trekkend reserveerden de Japanners het gehele *Nanjo*-gebied voor zich. 'Die Militärkonvention', aldus de Duitse historicus Bernd Martin in zijn *Deutschland und Japan im Zweiten Weltkrieg*, 'zielte mehr auf Trennung der Operationsbereiche als auf gemeinsames militärisches Handeln ab.'¹ De inhoud nu van de door de Japanners voorgestelde overeenkomst beviel Hitler en Ribbentrop allerminst, vooral niet omdat er niet uit bleek dat de Japanners te eniger tijd bereid zouden zijn, de Sowjet-Unie aan te vallen met wie zij in april '41 een neutraliteitsverdrag gesloten hadden. De overeenkomst werd na vier weken onderhandelen ondertekend – het uitgegeven perscommuniqué was nietszeggend en Ribbentrop liet na, de Duitse buitenlandse posten nader over de overeenkomst in te lichten. Trouwens, toen deze eenmaal gesloten was, verliep meer dan een jaar voordat Hitler de Japanse ambassadeur te Berlijn weer eens voor een gesprek ontving. Die ambassadeur en zijn militaire attaché's ontvingen nauwelijks inlichtingen over de militaire situatie en kregen nimmer te horen waartoe Hitler besloten had – in Tokio was de situatie niet anders: de Duitse ambassadeur, *Baron Eugen Ott*, en zijn militaire attaché's werden in de regel afgescheept met propagandistische frasen (die door Ott werden doorzien²) en werden door het Japanse Grote Hoofdkwartier nimmer ingelicht over Japans operationele plannen.

Er was één periode in de Tweede Wereldoorlog waarin coördinatie van de Duits-Italiaanse en de Japanse militaire operaties wellicht belangrijke gevolgen zou hebben gehad: het eerste halfjaar van '42. Als tevoren afgesproken was dat, indien Japan in de oorlog kwam, Hitler aan het

¹ B. Martin: *Deutschland und Japan im Zweiten Weltkrieg* (1969), p. 53. ² Ott was geen lid van de *NSDAP*; hij werd eind '42 vervangen door de Duitse ambassadeur bij de Chinese marionetten-regering te Nanking, Heinrich Georg Stahmer, die wél partijlid was.